

การยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช*
UPGRADING LOCAL KNOWLEDGE INNOVATION IN CREATIVE TOURIS
MANAGEMENT KRUNG CHING MOUNTAINS, NOPPITAM DISTRICT,
NAKHONSITHAMMARAT PROVINCE

ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระวัชรพุทธธำมิต (ปริดา บัวเมือง), ประสิทธิ์ รักนุ้ย, วานิดา เหมือนจันทร์*, พระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์
Pairat Chimhad, Phra Vajrabuddhibandit (Preeda Buamueng), Prasit Ruknuiy, Wanida Mueanjan*, Phrasamu Thanapat Tipwong
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: wanida92973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง 2) พัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) สร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคือ ภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว โดยเลือกแบบเจาะจง สันทนาการกลุ่มภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็น เชิงเนื้อหาและการปฏิบัติการแบบสังเกตการณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของพื้นที่มีความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว เพราะชุมชนและนักท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันหล่อหลอมให้กิจกรรมให้มีความประทับใจและชวนติดตาม ต้องร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจ แต่พบปัญหาในการใช้สารเคมีในสวนทุเรียน ชุมชนต้องการความทันสมัยของเทคโนโลยี นักท่องเที่ยวสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร ด้านผ้ามัดย้อม 2) ผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญาอยู่ในระดับดีมาก ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน อยู่ในระดับดีมาก ด้านการสร้างความปลอดภัยร่วมกัน อยู่ในระดับดีมาก ด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย อยู่ในระดับดีมาก 3) เครือข่ายภาครัฐมีบทบาทในการวางแผนทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ภาคเอกชนสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ความสอดคล้องกับชุมชน ภาคประชาชนมีบทบาทในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำสำคัญ: การยกระดับนวัตกรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, เทือกเขากรุงชิง

Abstract

The research aims to 1) study the general conditions, problems and obstacles in creative tourism management of the Krung Ching mountain community and 2) develop local wisdom innovation in creative tourism management through community participation. 3) Create a network to enhance local wisdom innovation in creative tourism management in the Krung Ching mountain community, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province. Qualitative research study with participatory action. The tools are in-depth interviews. The informants are government sector, tourism operators, and tourists. The focus group is government sector, tourism operators. Analyze thematic, content-based and operational data by observing community leaders and community committees. The research results found that 1) the context of the area is important in tourism management because the community and tourists must work together to create impressive and engaging activities. They must work together to create a good environment for both physical and mental health. However, there are problems in using chemicals in durian orchards. The community needs modern technology. Tourists are interested in local wisdom in food and tie-dyeing. 2) Results of the development of local wisdom innovation in creative tourism management through the participation of the Krung Ching mountain community, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province In terms of developing skills from local wisdom, it is at a very good level. In terms of creating shared experiences between tourists and homeowners, it is at a very good level. In terms of building mutual bonds, it is at a very good level. In terms of creating good health and safety, it is at a very good level. 3) The government network plays a role in setting guidelines for driving tourism. The private sector supports tourism activities to be consistent with the community. The public sector plays a role in generating income and improving the quality of life.

Keywords: Innovation Promotion, Local Wisdom, Creative Tourism Management, Krung Ching Mountains

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย โดยมีส่วนช่วยสร้างรายได้มหาศาลและกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น การที่ไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสมบูรณ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ทะเล ภูเขา ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน ศิลปะ ประเพณีและวิถีชีวิต ทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวไม่ได้มีบทบาทแค่การสร้างรายได้ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในหลายมิติ เช่น สร้างรายได้และจ้างงาน ภาคการท่องเที่ยวสร้างงานจำนวนมาก ทั้งในภาค

ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น โรงแรม ร้านอาหารและการเดินทาง รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม เช่น การเกษตรและการหัตถกรรม กระจายรายได้สู่ภูมิภาค การท่องเที่ยวช่วยให้เงินทุนหมุนเวียนและกระจายไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทที่มีศักยภาพทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่เดิมอาจขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาความงามและความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ไว้ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยจึงมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580): โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ที่ 2 “การสร้างความสามารถในการแข่งขัน” ที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงยุทธศาสตร์ที่ 4 “การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม” ซึ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และยังคงสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570): แผนนี้มุ่งเน้นการพลิกโฉมประเทศไทย โดยมีหมุดหมายสำคัญคือ “ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืน” (Goal 2) ซึ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงและสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้มาเยือน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2565)

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ว่าเป็นการเดินทางที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่แท้จริงและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองผ่านการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดโดยคนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) มีแก่นสำคัญอยู่ที่การนำเสนอ มรดกทางวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ความเป็นเอกลักษณ์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่โบราณสถานหรือวัดวาอาราม แต่รวมถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดง อาหาร และประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น มรดกทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและประเพณีและอาหารท้องถิ่น (Richards, G. & Wilson, J., 2007) ดังนั้นประเทศไทยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลกจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ภายใต้แผนย่อยที่ 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม สร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสานกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต (วุฒิสภา, 2562) เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ของการเดินทางเพื่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ร่วมกัน การท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 ได้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากกระบวนทัศน์ดั้งเดิมที่นักท่องเที่ยวเป็นเพียง “ผู้สังเกตการณ์” (Observer) ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ไปสู่การเป็น “ผู้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์” (Co-creator) ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งถือเป็นคลื่นลูกที่สามของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Greg Richards and Lénia Marques, 2022) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มักมีขนาดเล็กและหลากหลาย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องทำงานร่วมกันเพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสมบูรณ์ การสร้างเครือข่ายช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และทักษะระหว่างผู้มีส่วนร่วม ทำให้แต่ละฝ่าย

สามารถนำจุดแข็งของตนเองมาเติมเต็มจุดอ่อนของอีกฝ่ายได้ ความร่วมมือนี้ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการท่องเที่ยว สร้างรายได้ที่มั่นคงและเป็นธรรมให้กับคนในชุมชน และช่วยยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวโดยรวม ให้อยู่ในระดับสากล เครือข่ายจึงมีทั้งภาคประชาชนและชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาและวิชาการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2565)

ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดนี้ปรากฏอย่างเด่นชัดในลักษณะของนักท่องเที่ยวเป็นผู้ร่วมผลิต (Prosumer) นักท่องเที่ยวไม่ได้มาเพื่อ “บริโภค” ประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้สำเร็จรูป แต่พวกเขานำทรัพยากรของตนเอง ทั้งเวลา ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์และความตั้งใจในการเรียนรู้ เข้ามาผสมผสานกับทรัพยากรของเจ้าบ้าน (ความรู้ ทักษะ วัตถุดิบ สถานที่) เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์และผลงาน (เช่น อาหารที่ปรุงเอง, งานฝีมือที่ทำด้วยตนเอง) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คุณค่าอยู่ที่กระบวนการไม่ใช่แค่ผลลัพธ์ : คุณค่าที่แท้จริงของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้ได้อยู่แค่การได้ของที่ระลึกกลับไป แต่คือกระบวนการเรียนรู้ การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวกับเจ้าบ้าน และความรู้สึกลึกซึ้งที่ได้สร้างสรรค์บางสิ่งด้วยตนเอง บทบาทของผู้จัดการการท่องเที่ยว : เปลี่ยนจาก “ผู้จัดหา” (Provider) มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Melanie K. Smith and Greg Richards, 2021) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการต่อยอดจากฐานทุนเดิมที่มีอยู่ ทั้งทุนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของคนในสังคม (นันทวัช นุสารณ, 2560) จัดว่าเป็นยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะมีการนำการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงและบูรณาการ ตอบสนองชุมชนทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านในประเทศไทยมีหลากหลายประเภท เช่น ด้านการเกษตรกรรม การแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร อาหาร หัตถกรรม ดนตรี นาฏศิลป์และการละเล่นพื้นบ้าน จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การสาธารณสุข ส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาษาและวรรณกรรม และด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ด้านโหราศาสตร์ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น (ดินอุดม, 2560) ดังนั้นภูมิปัญญาจากอดีตจึงสามารถนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างศักยภาพการพัฒนาได้ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างมีทักษะ ทั้งทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์และปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ จากงานวิจัยของคณกร สว่างเจริญและคณะ พบว่า ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ด้านการถนอมอาหารที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาอาหารประจำท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปี ชุมชนชาวไทยพวนและชุมชนชาวลาวเป็นชุมชนแห่งภูมิปัญญาที่เดินทางมาจากดินแดนที่สูงได้เดินทางมาพร้อมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมแห่งภูมิปัญญา (คณกร สว่างเจริญ และคณะ, 2566)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของภาคใต้ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงาม มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ชวนค้นหา และอาหารรสเด็ดหลายร้านที่มีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ก็คือ หมู่บ้านคีรีวง ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นแหล่งโอโซนมีอากาศบริสุทธิ์ เพราะโอบล้อมด้วยภูเขา มีลำคลองธรรมชาติ (ไทยโพสต์, 2563) จากศักยภาพของพื้นที่ตำบลรุงชิงซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ มีการดูแลและการอนุรักษ์ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์

ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชุมชน ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนมีความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (สุวัฒน์ คงแป้น, 2562) จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการการยกระดับ นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เทือกเขากรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัด นครศรีธรรมราช เพื่อจะพัฒนา ศักยภาพของกรุงชิงเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทดแทนรายได้จากอาชีพเก่าคือราคายางตกต่ำ ทำให้เกิด รายได้เสริมเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อมและมิติวัฒนธรรม ให้คนในชุมชนมี ความกระตือรือร้นที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดีและกลุ่มองค์กรมีความเข้มแข็งขึ้น เป็นการยกระดับภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุง ชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมี ส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกับเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยเลือกแบบเจาะจงทั้งหมด จำนวน 25 คน สนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลการท่องเที่ยวของจังหวัด ผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 8 คน และอบรมเชิงปฏิบัติการแบบสังเกตการณ์ กลุ่มตัวอย่างแบ่ง ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มกรรมการชุมชนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกรุงชิง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินก่อนและหลัง

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแนว คำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้คำถามเจาะ (probes) มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ใช้การ ใส่ใจตั้งใจของผู้ถามเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ตอบเผยข้อมูลที่ลึกขึ้นๆ 2) ต่อมาเป็นการให้คำสนทนาคำพูด ต่อผู้ถูก สัมภาษณ์ให้เขาพูดต่อให้ลึกขึ้น และ 3) การถามซ้ำเพื่อทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจในเรื่องที่สนทนา ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในการ สัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแบบประเมินกิจกรรม แบ่งเป็น 4 ตอน โดยเป็นแบบประเมิน ก่อนและหลังการอบรม เกณฑ์ประเมินตามค่าเฉลี่ยให้ 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก ดี ปานกลางและระดับพอใช้ การสนทนากลุ่มเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีโอกาสได้รับฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่ม

กระบวนการเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยผู้สัมภาษณ์จัดเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้แบบกว้าง ๆ สามารถแทรกหรือเพิ่มเติมประเด็นเพื่อซักถามเมื่อต้องการให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มขึ้น 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถามและการจดบันทึกข้อมูล 3) การสนทนากลุ่ม ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจำแนก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงประเน (Thematic Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเนื้อหา แล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนาตามบริบท วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษา สถานการณ์ของปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า บริบทของพื้นที่ที่มีความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวในเทือกเขากรุงชิง ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนและนักท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันหล่อหลอมให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีความประทับใจและชวนติดตาม ปัจจุบันเทรนด์การท่องเที่ยวสายสีเขียวเป็นที่นิยม ดังนั้นต้องร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจ นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มความสะดวกในความทันสมัยของเทคโนโลยีที่มีความปลอดภัยสูง ทักษะคนที่มีต่อภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ที่ไม่ควรละเลยเพราะการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคเอกชนและภาครัฐจะเป็นพลังในการเพิ่มประสิทธิภาพการท่องเที่ยวจะขาดส่วนใดเสียไม่ได้ จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ กล่าววว่า

...ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมา 9 ปี ต้องสร้างความเข้มแข็งด้วยตนเอง ต้องมีความศรัทธาจึงจะรอด เข้าใจการทำงานภาครัฐว่าการจะเข้ามาช่วยกลุ่ม ซึ่งเท่ากับช่วยกลุ่มเล็ก ๆ ผลที่ได้ไม่ได้กระจายทั่วถึงทุกพื้นที่ชุมชน แต่ทุกวันนี้มีความพอใจและมีความสุข เพราะได้ทำงานในบ้านตนเองและเป็นงานที่รัก

(P11, 2568)

ด้านปัญหาและอุปสรรคของชุมชนพื้นที่นบพิตำยังมีการใช้สารเคมีบ้างในบางส่วนในการจัดการสวนทุเรียน ซึ่งคงต้องทำความเข้าใจและแก้ปัญหาแก่เจ้าของสวนเป็นราย ๆ ไป จากการสัมภาษณ์ผู้นำธรรมชาติที่เป็นทางการในชุมชน กล่าววว่า

...นบพิตำมีทุนทางสังคมแต่ขาดการบริหารจัดการ ทั้งที่มีของดีที่จะนำเสนอ

(P02, 2568)

นักท่องเที่ยวยังให้ความสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร เช่น เมนูผัดหอยกกล้วยเถื่อน (กล้วยป่าที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในบพิตำ) น้ำพริกผักเหนาะ (ผักสดและผักลวกจิ้ม) และขนมจีนที่นิยมรับประทานในมื้อเช้า กิจกรรมการร่วมทำผ้าผัดย้อมด้วยตนเองและมีผลงานกลับบ้าน สิ่งที่ชุมชนบพิตำอยากให้มีคือ ความเป็นชุมชนพื้นถิ่นที่มีเสน่ห์น่าหลงใหลในความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม โดยมีภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเติบโตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ จากการสัมภาษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวว่า

...นักท่องเที่ยวที่มานบพิตำมีเป้าหมายการมาสัมผัสธรรมชาติและยังมีความสด อาหารพื้นถิ่นและกิจกรรมสปาทราย..

(P07, 2568)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภออบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง

การพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1 ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญา	3.80	0.30	ดีมาก
2 ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน	3.82	0.21	ดีมาก
3 ด้านการสร้างความผูกพันร่วมกัน	3.80	0.26	ดีมาก
4 ด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย	3.80	0.31	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนานวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เทือกเขากรุงชิง อำเภออบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2.1) ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญา อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 3.80$, SD. = 0.30) 2.2) ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 3.82$, SD. = 0.21) 2.3) ด้านการสร้างความผูกพันร่วมกัน โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 3.80$, SD. = 0.26) 2.4) ด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 3.80$, SD. = 0.31) สรุปได้ว่าการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิงด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน เนื่องจาก มีความสนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนและสามารถสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เชิงบวก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลสร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภออบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวมี 3 เครือข่าย ได้แก่ 1) เครือข่ายภาครัฐ ประกอบด้วย องค์กรบริหาร

ส่วนตำบลนบพิตำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยววนบพิตำ-ปากคลองกรุงชิงมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ จะเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายวางแผนทางการขับเคลื่อนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในตำบลนบพิตำเกิดการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและผิตชอบต่อชุมชนของตนเอง 2) ภาคเอกชน ประกอบด้วยผู้นำธรรมชาติที่เป็นทางการในชุมชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ มีบทบาทในการสนับสนุนในกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักในชุมชน อาหารที่ถ่ายทอดความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และ 3) ภาคประชาชน ประกอบด้วยกลุ่มทำมาค้าขาย กลุ่มการทำสปาทราย มีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บริบทของพื้นที่ทั่วไปของตำบลนบพิตำเหมาะแก่การปลูกไม้ผล จึงตอบโจทย์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในองค์ความรู้เชิงเกษตรกรรมที่มีการทำสวนผลไม้ ได้แก่ การปลูกทุเรียนที่เป็นจุดเด่น สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลแก้ว คล้ายแก้วและสุรางคณา พิพัฒน์โชคไชโย ซึ่งผลวิจัยที่ได้ในเชิงเกษตรจะมีทั้งการปลูกยางพาราการทำสวนผลไม้ สร้างมูลค่าให้สินค้าทางการเกษตรสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนเกิดการกระจายรายได้ในพื้นที่ และคนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (กุลแก้ว คล้ายแก้ว และสุรางคณา พิพัฒน์โชคไชโย, 2567) ส่วนปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวของตำบลนบพิตำคือชุมชนยังขาดป้ายบอกทางที่ชัดเจน ชุมชนและภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและผู้สนับสนุน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณษา แสนลำและคณะ ที่พบว่าไม่มีแผนที่ชุมชนบอกเส้นทางในชุมชน (วรณษา แสนลำและคณะ, 2565) แนวทางการพัฒนาชุมชนนบพิตำให้เกิดความเข้มแข็งได้จะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก ที่พบเป็นจุดด้อยคือชุมชนมีการใช้ยาฆ่าแมลงในสวนทุเรียนที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งเป็นการไม่รับผิดชอบต่อชุมชน สร้างปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นชุมชนควรข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ ควรมีการสร้างกฎกติกาในการใช้พื้นที่ร่วมกัน จึงเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับหลักการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือ การสร้างพลังชุมชนและใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง (รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน, 2560) ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการที่ได้ค้นพบคือทัศนคติที่มีของชุมชนต่อหน่วยงานภาครัฐไม่ได้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณในด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค ประโยชน์จะมีแก่ส่วนรวมมากกว่าการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2. พัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดกิจกรรมเพื่อใช้ในการประเมินผลการดำเนินการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ของชุมชนในเทือกเขากรุงชิงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการ

สร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญา ด้านการสร้าง ความผูกพันร่วมกันและด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เพราะมีความสนใจใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติที่มีต่อการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เชิงบวก อีกทั้งนักท่องเที่ยวได้ศึกษาข้อมูลและเข้าใจบริบทของชุมชนก่อนมาเยือน จึงรู้สึก มั่นใจในทุกกิจกรรมที่ได้เข้าร่วม ผลการวิจัยสอดคล้องกับคำนิยามเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขององค์การ ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ว่าชุมชนจะต้องจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนและไม่แยกส่วนระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน (กระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในชุมชนนบพิตดำเป็นการนำภูมิปัญญามาใช้ทั้ง 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการทำผ้ามัดย้อมโดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ใบมังคุดจะให้สีน้ำตาล, ใบมะม่วง (มะม่วงเบา) จะให้สีเขียว กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ผ่านการใช้ภูมิปัญญาในด้านอาหาร เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน โดยใช้วัตถุดิบคือ หอยกกล้วยป่าที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติอย่างดาษดื่น มาใช้ทำเมนูหอยก กล้วยผัดหมูปด ไก่บด แกงหอยกกล้วยกับไก่พื้นบ้าน เป็นการสืบทอดประสบการณ์ที่ยาวนานจนเกิดเป็นองค์ ความรู้แล้วนำมาถ่ายทอด และการเรียนรู้และทดลองจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ เช่น การนำผักเหลียงมาเป็น ส่วนผสมของข้าวเหนียวที่มีรสชาติที่แปลกใหม่ กิจกรรมการทำสปาทราย สปาทรายถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ทรายที่นบพิตดำมีแร่ธาตุมากกว่า 40 ชนิด ช่วยกระตุ้นการ ไหลเวียนของโลหิต ขับของเสียในร่างกาย ช่วยผ่อนคลาย ส่วนวัสดุที่ใช้พอกหน้าจะใช้ใบเหลียงมาบดให้ละเอียด จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกติดา โมราศิลป์และศิริพร เพ็งจันทร์ ที่พบว่าการใช้สมุนไพรที่ขึ้นตาม ธรรมชาติและทุนมนุษย์และทุนสถาบันที่สร้างขึ้น จึงเป็นตัวเชื่อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ ชุมชนและสามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าของทุนทางสังคม (ปกติดา โมราศิลป์ และศิริพร เพ็งจันทร์, 2023) การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอชนบทพิตดำ จะสร้างพลังการพัฒนาให้เกิดการ จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้จะต้องยึดพื้นที่ตนเองเป็นหลัก จึงสอดคล้องกับการทำงานของคณะกรรมการฯ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ตาม แนวคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคน ในชุมชน ดังนั้นการแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชนและการให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการชุมชนและมี การเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน (รายงานคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหาร ราชการแผ่นดิน, 2560)

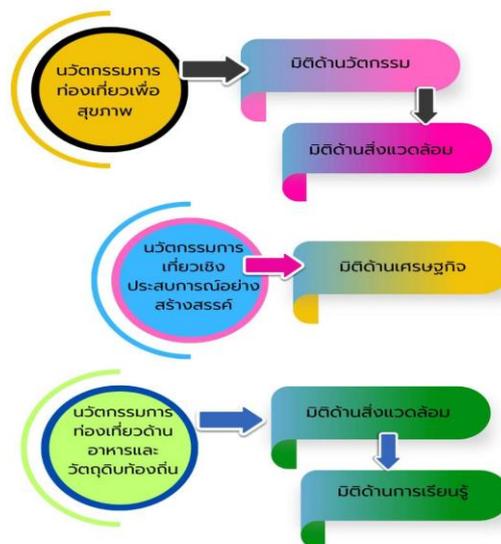
3. สร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เทือกเขากรุงชิง อำเภอชนบทพิตดำ จังหวัดนครศรีธรรมราช การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากธุรกิจการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มักมีขนาดเล็กและหลากหลาย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องทำงานร่วมกันเพื่อสร้าง ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจจากการศึกษาในระยะที่ 3 พบว่า เครือข่ายที่ได้ในการพัฒนาการจัดการ ท่องเที่ยวมี 3 เครือข่าย คือ เครือข่ายภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลนบพิตดำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวชนบทพิตดำ- ปากคลองกรุงชิง เครือข่ายภาคเอกชน เช่น ที่พักในชุมชน และภาคประชาชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้นน้ำกลายและประชาชนในพื้นที่ ได้มาร่วมกันพัฒนาและร่วมกันต่อยอดของกิจกรรมของชุมชนนบพิตดำ เช่น แนะนำนักท่องเที่ยวให้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชน จึงมีความสอดคล้องกับพันธภาพ สมเจริญ

ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายในเรื่องความต้องการความช่วยเหลือ การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน และการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน (นฤพันธ์ สมเจริญ, 2565) ในส่วนของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนบพิตาที่มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือแม่น้ำกลาย ได้กลายเป็นจุดแข็งที่ส่งผลต่อชุมชนถึงสองประการ กล่าวคือทรายแม่น้ำกลายจะส่งเสริมกิจกรรมสปาทรายในช่วงหน้าแล้ง และในช่วงน้ำหลากแม่น้ำกลายจะเป็นจุดล่องแก่งที่มีความตื่นตาตื่นใจในธรรมชาติที่งดงาม จึงสอดคล้องกับเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหา และการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากอดีตถึงปัจจุบัน (ดินอุดม, 2560) ในส่วนของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของครูหม่อม การทำผ้ามัดย้อมได้เป็นที่รู้จักและได้รับโอกาสในการเผยแพร่ในเครือข่ายมีส่วนสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดงาน Event การขายสินค้าหรืองานวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ สื่อออนไลน์ของเครือข่ายจะเพิ่มศักยภาพการขายได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธรัตน์ จันตะนีและสิริพร อินทสนธิ ที่กล่าวถึงการยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน เพิ่ม 3 ช่องทาง คือ ช่องทางสื่อออนไลน์ ช่องทางคู่มือการท่องเที่ยวและช่องทางการจัดงาน Event ร่วมกับภาคีเครือข่าย (เมธรัตน์ จันตะนี และสิริพร อินทสนธิ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลนบพิตา 3 ด้าน และการพัฒนา 4 มิติ คือ 1) มิติเศรษฐกิจ 2) มิติสังคม 3) มิติสิ่งแวดล้อม 4) มิติวัฒนธรรม กำหนดกรอบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นวัตกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ในมิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการทำสปาทรายน้ำจืดคลองกลายนบพิตำ เป็นการสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นในชุมชน เช่น การทำอาหารจากวัตถุดิบกล้วยป่าที่ขึ้นอยู่ชุกชุม ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่นักท่องเที่ยว สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับความเป็นธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2. นวัตกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ ในมิติด้านเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นบพิตำ นักท่องเที่ยวเข้าพักโฮมสเตย์ร่วมกับเจ้าบ้าน เช่น หมอนมดโฮมสเตย์ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน สร้างรายได้เสริมให้เกษตรกรและคนในชุมชนจากการขายสินค้า/บริการท่องเที่ยว เกิดธุรกิจใหม่ เช่น โฮมสเตย์ร้านอาหารพื้นบ้าน ไกด์ท้องถิ่นและช่วยกระจายรายได้ ลดการพึ่งพาการเกษตรเพียงอย่างเดียว

3. นวัตกรรมท่องเที่ยวด้านอาหารและวัตถุดิบท้องถิ่น มิติด้านสิ่งแวดล้อมและมิติการเรียนรู้ นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านอาหารและวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น การนำหอยกล้วยป่ามาทำอาหารและเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดี การทำผ้ามัดย้อมด้วยการใช้สีจากใบมังคุด เป็นการออกแบบของที่ระลึกเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักท่องเที่ยว “ไม่ใช่แค่ชม แต่ได้ลงมือทำ” เป็นการส่งเสริมเรื่องราวของอาหารท้องถิ่น และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย การวิจัยเรื่อง “การยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เอกเขนกุงซิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช” กำหนดกรอบได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

Input - ปัจจัยนำเข้าในด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

Activity - กิจกรรม กิจกรรมกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

Output - ผลผลิต - บทความวิจัยการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เอกเขนกุงซิง อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดนครศรีธรรมราช

- นวัตกรรมทางสังคม/ ยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

- เครือข่าย/ สร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวที่มีสภาพภูมิประเทศที่ใกล้เคียงกัน

Outcome - ผลลัพธ์ - ผลงานตีพิมพ์ (Publications) / บทความวิจัยตีพิมพ์ระดับชาติ

- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย (แนวปฏิบัติ) / ในพื้นที่ที่ต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน มาพัฒนาจนถึงการยกระดับเป็นนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว ส่งผลในทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน และเป็นประโยชน์สืบเนื่องต่อสังคมและประเทศโดยรวม

- กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement Activities)/ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีทรัพยากรในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน หรืออาจนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้กับบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความแปลกใหม่หรือเพิ่มจุดขายในวงการท่องเที่ยว

Impact - ผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ

- ในเชิงบวกคือเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เพราะมีการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาสร้างเป็นจุดขาย

- ในเชิงลบ คือ ชุมชนต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจในการจัดการนำภูมิปัญญานั้นมาสร้างจุดเด่นและสร้างความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวจริง ๆ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

User-ผู้ใช้ประโยชน์ -นักวิชาการ /สถาบันการศึกษา/นำไปเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

- ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของภาคใต้ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงาม มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ชวนค้นหาและเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม แต่แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ คือ “อำเภอหนองบัวลำภู” ที่กำลังพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผ่านโครงการวิจัยประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอหนองบัวลำภูสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่หุบเขามิถุนั้นล้อมรอบ ซึ่งเรียกว่า “อ่าวกุงซิง” ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชุมชน ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนมีความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน 2) การจัดการชุมชนมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือทำป้ายบอกทาง

การประชาสัมพันธ์ให้รู้จักแก่บุคคลภายนอกมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อสร้างจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบพิตำควรจะมีศูนย์บริการการท่องเที่ยว เพื่อความมั่นใจและสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 3) ส่งเสริมกิจกรรม”จิบกาแฟหอมกรุ่น”เพื่ออนุรักษ์ป่ากรุงชิง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำการศึกษารูปแบบและวิธีการที่จะนำการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ ตุลาคม 1 , 2567, จาก https://www.dot.go.th/storage/3_01_2562/JilBmnsOzmzCAgF0M9h83hZ1RoJkUmlPFJA8lTMG.pdf
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว และสุรางคณา พิพัฒน์โชคไชโย. (2567). ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแคมป์ปิ้ง ชุมชนปากน้ำปอย จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการการbinการเดินทางและการบริการ, 3(1), 36-53.
- คณกร สว่างเจริญ และคณะ. (2566). รูปแบบนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในจังหวัดนครนายก. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(10), 663-680.
- ดินอุดม. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก https://www.dinudom.go.th > doc_download
- ไทยโพสต์. (2563). นบพิตำ”ไม่มา ไม่รู้” แหล่งท่องเที่ยวใหม่ “เมืองคอน. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2568 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/54193>
- นฤพันธ์ สมเจริญ. (2565). นวัตกรรมส่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคมตามหลักอารยธรรมวิถีสี่ครุบาในจังหวัดลำพูน. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2567 จาก <https://e-thesis.mcu.ac.th > thesis > download>
- นันทวิช นุนารถ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณค่าแห่งวิถีชีวิตวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 19-20.
- ปติดา โมราศิลป์ และศิริพร เพ็งจันทร์. (2023). ทูทางสังคม: การจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงสระ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. Journal of Politics and Governance, 13(1), 110-133.
- เมธารัตน์ จันตะนี และศิริพร อินทสนธิ. (2566). การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(3),153-170.
- รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน. (30 ก.ย. 2560). การบริหารจัดการของจังหวัดที่มุ่งหวังผลสัมฤทธิ์โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach). เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.parliament.go.th > download > article PDF>

- วรรณษา แสนลำและคณะ. (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(4), 54-69.
- วุฒิสภา. (2562). แผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/181/fileups/180/files/05>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20221017154212
- สุวัฒน์ คงแป้น. (2562). ท่องเที่ยวชุมชน ตำบลกรุงชิง. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://web.codi.or.th/index.php>
- Greg Richards and Lénia Marques. (2022). *A Research Agenda for Creative Tourism*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Melanie K. Smith and Greg Richards. (2021). *The Routledge Handbook of Cultural Tourism*. Abingdon: Routledge.
- P02. (8 เม.ย. 2568). สิ่งแวดล้อมในชุมชนนบพิตำ. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)
- P07. (8 เม.ย. 2568). ของดีในชุมชนนบพิตำ. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)
- P11. (7 เม.ย. 2568). ทศนคดีที่มีต่อภาครัฐ. (นางสาววนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- Richards, G. & Wilson, J. (2007). *Tourism, creativity and development*. (1st ed.). London: Routledge.